

Nr. A84/018

26 maart 1984

TSJECHOSLOWAAKSE KIJK OP WESTERSE VREDESBEWEGING

In deze Focus wordt aandacht besteed aan de officiële Oosteuropese visie (i.c. de Tsjechoslowaakse) op de westerse vredesbeweging. Uitgangspunt zal zijn een artikel in een Tsjechoslowaakse krant, dat samengevat wordt en van commentaar voorzien. Tenslotte zal worden aangestipt welke ontwikkelingen op korte termijn te verwachten zijn.

De houding van een aantal vertegenwoordigers van westerse vredesorganisaties op de KEADEA-conferentie in Athene, van 6 tot en met 9 februari jl. *), heeft in Praag en Moskou irritatie gewekt. Een reactie liet niet lang op zich wachten.

Eind februari liet de Sovjetrussische Vredesraad aan vijf Westeuropese vredesorganisaties, waaronder het IKV, weten dat een voorgenomen bezoek aan Moskou niet langer op prijs werd gesteld **), en op 4 maart werd door politieingrijpe in Praag een bezoek van delegaties van het IKV en de Franse vredesorganisatie Codane aan de mensenrechtenorganisatie Charta '77 gefrustreerd***).

Hoe er in Oost-Europa, en met name in Tsjechoslowakije, door het regime gedacht wordt over de westerse vredesbeweging kan worden verduidelijkt aan de hand van een beschouwing die op 11 februari verscheen in de Bratislava Pravda. Het artikel geeft een goede indruk van de officiële Oosteuropese interpretatie van ontwikkelingen in de westerse vredesbeweging en van de verwachtingen die men ervan koestert. Dat is des te interessanter naarmate het Kamerdebat over stationering van nieuwe kernraketten in Nederland dichterbij komt en er rekening gehouden dient te worden met een nog actievere belangstelling vanuit Oost-Europa.

---

*) Door toedoen van een aantal West-Europeanen is het niet gekomen tot een voor de Russische en Oosteuropese vredesraden bruikbare gemeenschappelijke slotverklaring. Zie Focus A84/010

**) HN-magazine 3-3-'84

***) De Waarheid 7-3-'84

TSJECHOSLOWAAKSE KIJK OP WESTERSE VREDESBEWEGING

"Vechtend Europa : een zaak van het grootste belang"

Onder deze kop verscheen op 11 februari in de Bratislava Pravda een artikel van de hand van _____, een journalist die als 'diplomaat' rond de jaarwisseling enige dagen in Nederland verbleef.

_____ schetst het beeld van een Westeuropese samenleving die als gevolg van de 'anti-menselijke imperialistische politiek' en het 'falen van de burgerlijke democratie' gebukt gaat onder algehele ontredde-ning, fatalisme en passiviteit en bovendien dreigt te verdrinken in een economische crisis.

De weg die gevolgd moet worden om uit de malaise te raken staat de schrijver duidelijk voor ogen: de strijd voor de vrede zou gekoppeld moeten worden aan de strijd voor 'sociale rechtvaardigheid' volgens _____. Concreet zou dat bijv. moeten betekenen dat defensiegelden (van het Westen) aangewend worden ter leniging van de meest acute sociale noden. De vakbonden hebben daarbij een speciale verantwoordelijkheid en zouden deze oplossing voor de crisis met massale stakingen kunnen afdwingen, aldus _____, die echter moet constateren dat voorlopig nog niet iedereen er in slaagt 'op deze creatieve wijze met concrete voorstellen de toegenomen spanning te lijf te gaan'. Hij stelt namelijk vast dat onder de westerse vredesactivisten nogal wat personen gevonden worden die in abstracte termen denken over oorlog en vrede en bijvoorbeeld 'het abstracte begrip morele menselijke waarde betrekken in hun opvattingen over de strijd voor de vrede. Overigens zou het hier om een minderheid gaan, volgens _____, want 'het overgrote deel van de westerse vredesbeweging is de abstracte noties over oorlog en vrede te boven gekomen en politiek sterk geworden'. Die meerderheid zou nu met 'ver-reikende blik' het imperialisme ontmaskerd hebben als oorzaak van de economische en psychologische crisis in het westen en de internationale crisis in het algemeen.

Volgens de schrijver komt het er nu op aan socialisten, sociaal-democraten en andere politieke en maatschappelijke groeperingen in actie te verenigen met de communisten - 'de kameraden in het westen' - 'voor de zaak van vrede, democratie en sociale vooruitgaan'.

De samenvattende conclusie van de schrijver luidt dat de gang van zaken

rond de plaatsing van nieuwe Amerikaanse kernraketten in West-Europa het failliet heeft aangetoond van de westerse 'burgerlijke democratie' m.a.w. het signaal heeft gegeven om de weg naar 'het socialisme' in te slaan.   voorspelt dat nu, onlosmakelijk verbonden met de strijd voor de vrede, de strijd voor de 'ware democratie' in alle hevigheid gevoerd zal worden.

Enkele kanttekeningen bij   's artikel

Als mag worden aangenomen dat   bij het schrijven van zijn beschouwing ook de situatie in de Nederlandse vredesbeweging voor ogen heeft gehad, dan kan men zich niet aan de indruk onttrekken dat zijn artikel eerder getuigt van een onwankelbaar geloof in de eindzege van het communisme dan van realiteitszin. Men kan zich bijvoorbeeld afvragen of uit het feit dat zeer uiteenlopende maatschappelijke en politieke groeperingen zich door onderlinge geschilpunten niet laten weerhouden om onder één noemer in verzet te komen tegen een raketsysteem geconcludeerd kan worden dat daarmee de vredesbeweging zich keert tegen politieke pluriformiteit (kenmerk van de 'burgerlijke democratie') en nu zal strijden voor de 'ware democratie' (waarmee bedoeld wordt het communistische heerschappijsysteem). Zo'n conclusie is op z'n minst een schromelijke overschatting van de aantrekkingskracht van het systeem zoals dat zich in de afgelopen decennia in Oost-Europa heeft ontwikkeld. Hoewel   niet de moeite neemt de strekking nader te omschrijven van wat hij noemt 'abstract morele noties' kan veilig worden aangenomen dat bedoeld wordt op morele menselijke waarden zoals die in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens nader omschreven zijn als ondermeer vrijheid van meningsuiting, vrijheid van godsdienst en vrijheid van informatieverspreiding. Juist op de KEADEA-conferentie werd weer duidelijk dat de interpretatie van deze algemeen erkende waarden in Oost en West zeer verschillend is. De nerveuze reactie van het regim in Praag op contacten tussen vertegenwoordigers van westerse vredesorganisaties en Tsjechoslowaakse burgers die openlijk opkomen voor hun (mensen-)rechten, onderstreept nog eens hoezeer men de westerse interpretatie van de 'abstract morele noties' als een bedreiging van het systeem beschouwt.

Tsjechoslowaakse problemen

De ongemakkelijke houding van de Tsjechoslowaakse overheid moet dan ook mede gezien worden in het licht van de recente opleving van

de internationale contacten van de mensenrechtenorganisatie Charta '77. Op 13 februari jl. hebben Charta '77 en het Poolse verboden vakverbond Solidarnosc voor het eerste een openlijke gemeenschappelijke verklaring van onderlinge solidariteit uitgegeven, waarbij zich een maand later, op 13 maart, nog een twintigtal bekende Hongaarse dissidenten zou aansluiten. Behalve deze tekenen van blok-interne solidariteit is er ook een gemeenschappelijke verklaring van Charta '77, het IKV en Codene waarin men verklaart de noodzakelijke onderlinge samenwerking en steun te zullen uitbouwen *). Blijkbaar heeft het inzicht dat eerbiediging van mensenrechten een noodzakelijke voorwaarde is voor werkelijke vrede, zoals dat nu bij een aantal westerse vredesorganisaties duidelijk uitgesproken wordt, een oud wrijfpunt in de verhoudingen met Charta kunnen wegnemen : in het verleden heeft Charta de westerlingen nogal eens verweten te eenzijdig de aandacht te richten op het ontwapeningsvraagstuk ten koste van de mensenrechtenproblematiek in het Oostblok. Bij de overspannen reactie van de overheid zal waarschijnlijk op de achtergrond ook meespelen dat zij een halfjaar geleden ernstig heeft onderschat wat voor een weerstand de plaatsing van nieuwe Sovjet-russische raketten in Tsjechoslowakije bij de eigen bevolking zou oproepen. Het regime bleek niet in staat de ontstane onrust te kanaliseren en via ingezonden brieven in de Rude Pravo te laten wegebben **). Nog steeds zijn er handtekeningenacties aan de gang op scholen en bedrijven en nog steeds komt er een stroom protestbrieven binnen bij de overheid.

Na de gang van zaken rond contacten vanuit het Westen met de Hongaarse Dialoog-groep in de zomer van 1983, ***) hebben het rumoer op de slotzitting van de KEADEA-conferentie, het artikel van en het politieoptreden op 4 maart in Praag eens te meer duidelijk gemaakt dat het voor westerse vredesorganisaties buitengewoon lastig, zometertijd onmogelijk, is om zich te presenteren als gesprekspartner van zowel de officiële vredesraden als de onafhankelijke groeperingen in het Oostblok. Als gevolg van het enorme onderlinge wantrouwen zal men in het westen, wil men geloofwaardig blijven, zich er waarschijnlijk niet aan kunnen onttrekken een principiële keus te maken, waarbij men er rekening

---

*) De Waarheid 7-3-1984

**) Zie Focus A83/056

***) Zie Focus A83/041

mee dient te houden dat, volgens talrijke vooraanstaande Oosteuropese ballingen *), de regimes in het Oostblok meer angst hebben voor een groeiende invloed van onafhankelijke groeperingen op de eigen bevolking (en de westerse steun voor dergelijke groeperingen) dan voor NAVO-raketten als bedreiging van het systeem.

Verwachtingen voor de nabije toekomst

Er bestaan sterke vermoedens dat de Oosteuropese belangstelling voor de Nederlandse vredesbeweging, mede na de ervaringen van de afgelopen weken, zal verschuiven in de richting van kleinere radicale groepen en groepjes.

Bovendien is na een periode van betrekkelijke rust nu een opleving van de interesse van het internationale communistische mantelwezen voor Nederland waar te nemen. Beide constatering zullen er zeker mee te maken hebben dat sinds 1982 men niet meer op de CPN als natuurlijke bondgenoot kan rekenen.

Tegelijkertijd lijkt het er sterk op dat na het besluit van de DDR, enige tijd geleden, om geen al te kritische organisaties uit het Westen meer toe te laten in het land, nu ook Tsjechoslowakije zijn grenzen gesloten zal houden voor dat deel van de vredesbeweging dat weliswaar wordt afgeschilderd als een minderheid van abstracte denkers maar in feite door zijn houding en contacten met onafhankelijke groeperingen de geloofwaardigheid van het Oosteuropese systeem aan de kaak stelt.

---

*) o.a. Prof. Dr. _____ en Prof. Dr. _____, tijdens een internationale conferentie in Leiden, 1 en 2 maart jl.